

Deprem: Suçlu Kim?

Güler Işın

guler_isin@elyadal.org

Eleştirel - Yaratıcı Düşünme ve Davranış Araştırmaları Laboratuvarı

Yer kabuğunun belli bir derinliğinde, bir dış merkezden başlayarak oluşan ani devinim ya da sarsıntılara deprem denir. **(1)** Bu sarsıntılar bazen çok hafif, bazen de çok şiddetli olabilirler. Çok hafif depremler ancak özel aygıtlarla farkedilebilirken; şiddetli depremler büyük yapıların, kentlerin yerle bir olmasına yol açabilir, gerçekleştiği bölgenin yerleşim durumuna göre binlerce insanın ölümüne neden olabilir.

Depremler başlıca üç alanda incelenebilir:

* **Çöküntü depremleri:** Yeraltında bazı boşlukların birdenbire çökmesiyle meydana gelirler. Bunlar yer altındaki boşlukların (mağaraların), kömür ocaklarındaki galerilerin, tuz ve jipsli arazilerde erime sonucu oluşan boşlukların, tavan bloklarının çökmesi ile oluşurlar. Hissedilme alanları yerel olup enerjileri azdır, fazla zarar oluşturmazlar.

(4)

* **Volkanik Depremler:** Yanardağ püskürmelerinden önce ya da püskürme sırasında oluşurlar. **(2)** Yerin derinliklerindeki mağmanın yeryüzüne çıkışı sırasında, fiziksel ve kimyasal olaylar sonucunda oluşan gazların yol açtığı patlamaların bu tür depremleri meydana getirdiği bilinmektedir. Bu depremler de tektonik depremler gibi yereldirler ve önemli zararlara neden olmazlar. Japonya ve İtalya'da oluşan depremlerin bir kısmı bu gruba girmektedir. Türkiye'de aktif yanardağ olmadığı için bu tür depremler yaşanmamaktadır. **(4)**

* **Tektonik Depremler:** İlk sarsıntıdan sonra, gittikçe hafifleyerek tekrarlanan, günlerce hatta aylarca süren bir deprem dizisi oluştururlar. Yeryüzünde meydana gelen depremlerin % 90'ı bu gruba girer. Türkiye'de görülen depremler de büyük çoğunlukla tektonik depremlerdir. **(2)**

Büyük depremler sırasında oluşan sert yüzey hareketlerinin, yanlış tasarlanmış ya da kötü inşa edilmiş yapılar üzerinde hasara yol açması ve insanların yapılar altında kalarak ya da denetim dışı yangınlarda yanarak ölmesi sık görülen bir durumdur. Kimi zaman depremlere eşlik eden toprak kaymalarının, çamur akmalarının ya da denizaltı depremlerinin neden olduğu tsunamilerin de (sismik su dalgaları) son derece yıkıcı sonuçlar doğuracağı hesap edilmeli ve yerleşim düzeni buna göre tasarlanmalıdır. **(3)** Tsunamilerin sebebi; odağı deniz dibinde olan Derin Deniz Depremleridir; dalgalar kıyıları aşar ve kıyılarda büyük hasarlar bırakır. Deniz depremlerinin çok görüldüğü Japonya'da 1896 yılında 30.000 kişi tsunami nedeniyle ölmüştür. **(4)**

Şiddetli toprak devinimleri, yapıların yıkılması, baraj çökmesi sonucu taşkınlar, yangın, can kaybı gibi etkenler; bazen iyi belirlenen etkenlere

ve koşullara göre değişiklik yaratır. Alınabilecek önlemler bu sebeplerle oluşabilecek zararları azaltabilir. Toprak altının yapısı ve dayanımı, yapıların türü, ortalama nüfus yoğunluğu, depremin ortaya çıktığı yerel saat ve halkın alışkanlıkları nihai hasarın boyutları için son derece belirleyici etkenlerdir. Bütün bu nedenlerle şiddetleri birbirine yakın depremler çok farklı kayıplara yol açabilir. **(3)** Bir bölgenin binalarının depreme karşı korunma kurallarının saptanması için, deprem riski haritalarından yararlanılır. Deprem riski, depremin bir bölgeden ziyade bir başka bölgede olma ya da belli bir zaman aralığında belli bir bölgede ortaya çıkma olasılığının tahminidir. **(1)**

Tüm dünyada depreme dayanıklı yapı tipleri üzerinde çalışmalar yürütülmekte, bu amaçla deprem katalogları oluşturulmaktadır. Bizim ülkemizin de dünyada depremselliğin ve deprem riskinin en yüksek olduğu ülkelerden biri olması; deprem konusuyla yakından ilgilenilmesine sebep olmuş, bu konuyla ilgili bilimsel araştırmalara ağırlık verilmesini sağlamıştır. Bu nedenle, 1979 yılında depremle ilgili sorunları incelemek ve bu sorunlara çözüm getirmek amacıyla Bayındırlık ve İskan Bakanlığı'na bağlı olarak "Deprem Araştırma Enstitüsü" adı altında bir kurum Ankara'da faaliyete başlamıştır. Bu enstitünün görevleri; deprem tehlikesi ve şiddetinin derecesine göre bölgelerin jeolojik zemin mekaniği araştırmalarını yapmak, yerleşmeye uygun alanları saptamak ve depreme dayanıklı yapı tiplerini belirlemektir. Yapılan çalışmalar enstitünün "Deprem Araştırma Bülteni"nde yayımlanmaktadır. Enstitü, ayrıca Türkiye'nin deprem bölgesi haritasını hazırlama işlemini de üstlenmiştir. **(1)**

Bu bağlamda tüm dünyada ve ülkemizde kullanılmak üzere depremin tanımını ve sonuçlarını düzenli bir şekilde açıklamak adına "Deprem Şiddet Cetvelleri" oluşturulmuştur. Bu aşamada depremin şiddetinin ne anlama geldiğini tanımlamak gerekmektedir. Depremin şiddeti; herhangi bir derinlikte gerçekleşen depremin, yeryüzünde hissedildiği bir noktadaki etkisinin ölçüsü olarak tanımlanmaktadır. Başka bir deyişle; depremin şiddeti, onun yapılar, doğa ve insanlar üzerindeki etkilerinin bir ölçüsüdür. **(4)** Bu bağlamda; şiddet cetvellerinin açıklamasına geçmeden önce, burada kullanılacak terimler açıklanmalıdır.

Özel bir şekilde depreme dayanıklı olarak projelendirilmemiş yapılar üç tipte incelenebilmektedir:

A Tipi : Kırsal konutlar, kerpiç yapılar, kireç ya da çamur harçlı moloz taş yapılar.

B Tipi : Tuğla yapılar, yarım kagir yapılar, kesme taş yapılar, beton biriket ve hafif prefabrikte yapılar.

C Tipi : Betonarme yapılar, sağlam yapılmış ahşap yapılar.

Şiddet derecelerinin açıklanmasında kullanılan; az, çok ve pek çok terimleri ortalama bir değer olarak sırasıyla, % 5, % 50 ve % 75 oranlarını belirlemektedir. Yapılardaki hasar ise beş gruba ayrılmıştır :

Hafif Hasar: İnce sıva çatlaklarının meydana gelmesi ve küçük sıva parçalarının dökülmesiyle tanımlanır.

Orta Hasar: Duvarlarda küçük çatlakların meydana gelmesi, oldukça büyük sıva parçalarının dökülmesi, kiremitlerin kayması, bacalarda çatlakların oluşması ve bazı baca parçalarının aşağıya düşmesiyle tanımlanır.

Ağır Hasar: Duvarlarda büyük çatlakların meydana gelmesi ve bacaların yıkılmasıyla tanımlanır.

Yıkıntı: Duvarların yarılması, binaların bazı kısımlarının yıkılması ve derzlerle ayrılmış kısımlarının bağlantısını kaybetmesiyle tanımlanır.

Fazla Yıkıntı: Yapıların bütün olarak yıkılmasıyla tanımlanır.

Şiddet çizelgelerinin açıklanmasında her şiddet derecesi üç bölüme ayrılmıştır: (a) İlk bölümde depremin kişi ve çevre üzerindeki etkileri incelenmektedir. (b) İkinci bölümde depremin her tipteki yapılar üzerindeki etkileri incelenmektedir. (c) Üçüncü bölümde depremin arazi üzerindeki etkileri belirlenmiştir.

Şiddet Cetveli :

I- Duyulmayan

(a) Titreşimler insanlar tarafından hissedilmez, yalnızca sismograflarla kaydedilirler.

II- Çok Hafif

(a) Sarsıntılar yapıların en üst katlarında, hareket halinde olmayan çok az kişi tarafından hissedilir.

III- Hafif

(a) Deprem ev içerisinde az kişi, dışarıda ise sadece uygun şartlar altındaki kişiler tarafından hissedilir. Sarsıntı, yoldan geçen hafif bir kamyonetin meydana getirdiği sallantı gibidir. Dikkatli kişiler, üst katlarda asılmış eşyalarda meydana gelen hafif sallantıyı izleyebilirler.

IV- Orta Şiddetli

(a) Deprem ev içerisinde çok, dışarıda ise az kişi tarafından hissedilir. Sarsıntı, yoldan geçen ağır yüklü bir kamyonun oluşturduğu sallantı gibidir.

Kapı, pencere, mutfak eşyaları vb. titrer; asılı eşyalar biraz sallanır. Ağzı açık kaplarda olan sıvılar biraz dökülür. Araç içerisindeki kişiler sallantıyı hissetmezler.

V- Şiddetli

(a) Deprem; yapı içerisinde herkes, dışarıda ise çok kişi tarafından hissedilir. Uyumakta olan birçok kişi uyanır, az sayıda kişi bulunduğu binayı terk etme eğilimi gösterir. Hayvanlar huysuzlanmaya başlar. Yapılar baştan aşağıya titrer, duvarlara asılmış resimler ve eşyalar önemli derecede sarsılır. Sarkaçlı saatler durur. Kimi sabit olmayan eşyalar yerlerini değiştirebilir ya da devrilebilir. Açık kapı ve pencereler şiddetle açılıp kapanabilir. İyi kilitlenmemiş kapalı kapılar açılabilir. İyice dolu, ağzı açık kaplardaki sıvılar dökülür. Sarsıntı, yapı içerisine ağır bir eşyanın düşmesi gibi hissedilir.

(b) A tipi yapılarda hafif hasar olabilir.

(c) Bazen kaynak sularının debisi değişebilir.

VI- Çok Şiddetli

(a) Deprem ev içerisinde ve dışarıda hemen hemen herkes tarafından hissedilir. Ev içerisindeki birçok kişi korkar ve dışarı kaçar, bazı kişiler dengelerini kaybeder. Evcil hayvanlar ağıllarından dışarı kaçar. Bazı hallerde tabak, bardak gibi cam eşyalar kırılabilir, kitaplar raflardan aşağıya düşer. Ağır mobilyalar yerlerini değiştirir.

(b) A tipi ve B tipi kimi yapılarda hafif hasar ve A tipi az sayıda yapıda orta hasar görülür.

(c) Bazı durumlarda nemli zeminlerde 1 cm. genişliğinde çatlaklar oluşabilir. Dağlarda rastgele yer kaymaları, pınar sularında ve yeraltı su düzeylerinde değişiklikler görülebilir.

VII- Hasar Yapıcı

(a) Bölge sakinlerinin büyük bir kısmı evlerinden dışarı kaçar, pek çok kişi oturdukları yerden kalkmakta güçlük çeker. Sarsıntı, araç kullanan kişiler tarafından belirgin bir şekilde hissedilir.

(b) C tipi çok binada hafif hasar, B tipi çok binada orta hasar, A tipi çok binada ağır hasar, A tipi az binada yıkıntı görülür.

(c) Sular çalkalanır ve bulanır. Kaynak suyu debisi ve yeraltı su düzeyi değişebilir. Bazı durumlarda kaynak suları kesilir ya da kuru kaynaklar yeniden akmaya başlar. Bir kısım kum çakıl birikintilerinde kaymalar olur. Yollarda heyelan ve çatlama olabilir. Yeraltı boruları ek yerlerinden hasara uğrayabilir. Taş duvarlarda çatlak ve yarıklar oluşur.

VIII- Yıkıcı

(a) Korku ve panik meydana gelir. Araç kullanan kişiler rahatsız olur. Ağaç dalları kırılıp düşer. En ağır mobilyalar bile hareket eder ya da yer değiştirerek devrilir. Asılı lambalar zarar görür.

(b) C tipi çok yapıda orta hasar, C tipi az yapıda ağır hasar, B tipi çok yapıda ağır hasar, A tipi çok yapıda yıkıntı görülür. Boruların ek yerleri kırılır. Heykeller ve benzer yapılar hareket eder ya da burkular. Mezar taşları devrilir. Taş duvarlar yıkılır.

(c) Yol kenarlarında ve vadi içlerinde küçük yer kaymaları olabilir. Zeminde farklı genişliklerde santimetre ölçüsünde çatlaklar oluşabilir. Göl suları bulanır, yeni kaynaklar meydana çıkabilir. Kuru kaynak sularının akıntıları ve yeraltı su düzeyleri değişir.

IX- Çok Yıkıcı

(a) Halk arasında genel panik yaşanır. Mobilyalarda önemli hasar olur. Hayvanlar kaçar.

(b) C tipi çok yapıda ağır hasar, C tipi az yapıda yıkıntı, B tipi çok yapıda yıkıntı, B tipi az yapıda fazla yıkıntı ve A tipi çok yapıda fazla yıkıntı görülür. Heykel ve sütunlar düşer. Bentlerde önemli hasarlar olur. Toprak altındaki borular kırılır. Demiryolu rayları eğrilip bükülür, yollar bozulur.

(c) Düzlük yerlerde su, kum ve çamur taşmaları meydana gelir. Zeminde 10 cm genişliğine dek çatlaklar oluşabilir. Eğimli yerlerde ve nehir teraslarında bu çatlaklar 10 cm'den daha büyük olabilir. Bunların dışında, birçok yerde çok sayıda hafif çatlaklara rastlanabilir. Kaya düşmeleri, yer ve dağ kaymaları, sularda büyük dalgalanmalar meydana gelebilir. Kuru kaynaklar yeniden sulanabilirken, sulu olanlar da kuruyabilir.

X- Ağır Yıkıcı

(a) C tipi çok yapıda yıkıntı, C tipi az yapıda fazla yıkıntı, B tipi çok yapıda fazla yıkıntı, A tipi pek çok yapıda fazla yıkıntı görülür. Baraj, bent ve köprülerde önemli hasarlar oluşur. Tren yolu rayları eğrilir. Yeraltındaki borular kırılır ya da eğrilir. Asfalt yollarda kasisler oluşur.

(b) Zeminde birkaç desimetre ölçüsünde çatlaklar oluşabilir. Bazen 1 metre genişliğinde çatlaklar da olabilir. Nehir teraslarında ve dik eğimli yerlerde büyük heyelanlar olur. Büyük kaya düşmeleri meydana gelir. Yeraltı su seviyesi değişir. Kanal, göl ve nehir suları karalar üzerine taşar. Yeni göller oluşabilir.

XI- Çok Ağır Yıkıcı

(a) İyi yapılmış yapılarda, köprülerde, su bentleri, barajlar ve tren yolu raylarında tehlikeli hasarlar olur. Yol ve caddeler kullanılmaz hale gelir. Yeraltındaki borular kırılır.

(b) Yer, yatay ve dikey doğrultudaki hareketler sonucunda geniş yarıklar ve çatlaklar tarafından önemli biçimde bozulur. Çok sayıda yer kayması ve kaya düşmesi meydana gelir. Kum ve çamur fıskırmaları görülür.

XII- Yok Edici (Manzara Değişir)

(a) Pratik olarak toprağın altındaki ve üstündeki tüm yapılar baştan başa yıkıntıya uğrar.

(b) Yer yüzeyi tamamen değişir. Geniş ölçüde çatlak ve yarıklar oluşur. Yeni göller ve çağlayanlar oluşur. (4)

Deprem Şiddet Cetveli'nin ortaya koymuş olduğu bu bilgiler son derece açıklayıcı bilgilerdir. Ancak, sahip olunan bu geniş bilgiler, günümüz dünyasında oluşan olası sonuçları engelleyememektedir. Yapılan bütün çalışmalara ve

araştırmalara rağmen ülkemizde ve tüm dünyada defalarca deprem felaketinin en acı yüzüyle karşı karşıya kalınmış, binlerce insanın ölümü engellenememiştir.

30 Mayıs 1998'de yaşanan Afganistan depreminde 3 bin kadar insan ölmüş, 50 köy yerle bir olmuştur. 4 Şubat 1998'de İran'da 2 bin kişi; 28 Mayıs 1995'de Rusya'da 1989 kişi; 17 Ocak 1995'de Japonya'da 6 bin 500 kişi; 30 Eylül 1993'de Hindistan'da 22 bin kişi; 21 Haziran 1990'da yine İran'da 35 bin kişi ve 19 Eylül 1985'de ise Meksika'da 8,1 şiddetindeki bir deprem sonucunda 6 - 12 bin kişi ölmüştür. (5) Deprem ve depremin sonuçları, kontrol edilemezliği nedeniyle günümüz dünyasının en önemli sorunlarından biri haline gelmiştir. Kimi asılsız ve bilim dışı iddiaların aksine; ne zaman gerçekleşeceği, şiddetinin ne olacağı önceden kestirilemez. İşte depremin yarattığı bu belirsizlik kimi zaman insanların farklı yollardan yardım bulmaya çalışmasına; hurafelere, gerçek dışı iddialara, şarlatanlara inanmasına yol açmakta, bilimsel çözüm yollarını göz ardı etmesine sebep olmaktadır.

Türk insanı depremi çok iyi bilir. Binlerce insanını depremlerde kaybetmiştir. Türkiye'de kaydedilen en büyük deprem, 26 Aralık 1939 tarihinde Erzincan'da olmuştur. Bu depremde yaklaşık 33 bin kişi ölmüştür. (6) Erzincan, Dinar, Varto, Adana depremleri ilk akla gelen yıkımlardır. 17 Ağustos 1999'da tüm Marmara Bölgesi'ni sarsan büyük depremin ardından; düşük şiddetli ya da yüksek şiddetli depremler Türk insanı için şaşırtıcı değildir artık. 17 Ağustos 1999 tarihinden, 17 Ağustos 2003 tarihine kadar geçen süre zarfında Türkiye'de büyüklüğü 2.5'i geçen tam 11,351 deprem yaşanmıştır. (12) Ancak bütün bunlara rağmen depremlerle nasıl mücadele edeceğini bir türlü kestiremez insanımız. "Kaderde varsa olur." mantığı, depremden korunmak adına yapılabilecek bir şey olmadığı düşüncesini insanlarımızın aklına kazımıştır adeta. Teknoloji ve teknolojinin getirdiği yenilikler göz önüne alınmamakta ve bunun kaçınılmaz bir sonucu olarak ölümler engellenememektedir.

Oysa kayıpları engellemek adına yapılabilecek milyonlarca şey vardır. Yaşanan kayıpların en büyük nedenlerinden biri; sanayi tesislerimizin, kent, kasaba ve köylerimizin, büyük kısmının yüksek depremsellik gösteren alanlarda, özellikle tektonik kökenli alüvyal ovalarda kurulmuş olmasıdır. (1) Ayrıca geleneksel yapı tipleri de depreme dayanıksızdır, ama insanlar depremi zaten "doğanın bir cezası" olarak gördükleri için dayanıklı binalar yapmak endişesinde değildirler. İşte bu aşamada insanları bilinçlendirmenin ne kadar önemli olduğu anlaşılmaktadır. Artık bazı şeylerin farkına varılması kaçınılmaz bir zorunluluk haline almıştır. Teknolojik ve bilimsel gelişmelere sırt çevirerek, hurafelerle, batıl inançlarla uğraşarak sorunlara çözüm bulanamayacağı bariz bir gerçektir. Evlerimizi

depreme dayanıklı hale getirmek, yerleşim merkezlerini fay hattı ve bataklıklar üzerine kurmamak, enerji kaynakları şebekelerini, hastaneleri depreme dayanıklı hale getirmek, halka bu konuda özel eğitim vermek; kısacası deprem öncesi ve sonrasıyla ilgili akılcı kararlar almak insanımızın her depremde maddi ve daha da önemlisi manevi yönden yıkılmasını büyük ölçüde engelleyecek önlemlerdir.

17 Ağustos 1999 tarihinde Marmara Bölgesi'nde meydana gelen Richter ölçeğiyle 7.4 şiddetindeki depremin bilançosu hepimiz için çok ağır oldu: Yapılan resmi açıklamaya göre 17 bin 840 kişi öldü; 43 bin 953 kişi yaralandı; 505 kişi sakat kaldı; 285 bin 211 konut, 42 bin 902 işyeri hasar gördü. (7) Gerçek can kaybı sayısı halen bilinmiyor. Depremin en çok vurduğu yerleşim alanlarımızdan biri olan Gölcük'te 5 bin 383 kişi yaşamını yitirdi. Bu, Gölcük'te yaşayan her 25 kişiden 1'inin depremde öldüğünü gösteriyor. Deniz Kuvvetleri Komutanlığı'ndan 421 kişi hayatını kaybetti. 5 bin 252 kişi ise enkazdan yaralı çıktı. 13 bin 191 konut ve 2 bin 132 işyeri tamamen yıkıldı. 10 bin 850 konut ve 1274 işyeri orta hasarlı, 8 bin 409 konut ve 1095 işyeri az hasarlı olarak tespit edildi. İzmit Kent Kurultayı tarafından yaptırılan araştırmanın sonuçlarına göre; nüfusun yüzde 64'ünün Gölcük'ü terk ederek başka illere göç ettiği anlaşılıyor. Gölcük'ün 80 bin olan nüfusunun 30 binlere düştüğü tahmin ediliyor. (8) İşte bu korkunç tablo insanlara depremin ne kadar acı olduğunu bir kez daha hatırlatmakla kalmadı, onları bu ölümlerin engellenebileceği konusunda da bilinçlendirdi. Son günlerde bu karanlık tabloda insanlarımız için bir ışık belirdi. Artık sadece hurafelere ve bazı yerleşmiş basma kalıp düşüncelere körü körüne bağlanmıyorlar. Ölümleri engelleyebilmek için üzerlerine düşeni yapmaya çalışıyorlar. Medyada her gün deprem öncesinde alınacak önlemler ve sonrasında uygulanacak prosedürler sürekli anlatılıyor. Bu bilinçlenmenin bir sonucu olarak; halk, depremin insanlarda açtığı derin yaraları, ülkede yarattığı büyük yıkımı, eskiden yaptığı gibi görmezden gelemiyor, tüm depremzedelere elinden geldiğince yardım etti ve etmeye de devam ediyor, onların yaralarını mümkün olduğunca sarmaya çalışıyor. Çünkü bu yaşananların bir film karesi ya da bir kabus olmadığını herkes bu büyük depremle ilk defa bu kadar net bir biçimde farketti. Bu yaşananlar bütün insanların başına gelebilirdi. Bir gün bir beton yığını altında kurtarılmayı bekleyenler kendileri ya da en yakınlarından biri olabilirdi. O yüzden Türk halkı 17 Ağustos'ta yaşanan bu büyük acıyı hep birlikte dindirmeye çalıştı ve hala da bunun için çaba harcıyor. 17 Ağustos depremi sadece Marmara Bölgesi'ni değil, tüm Türkiye'yi sarstı ve derinden etkiledi.

Bu deprem insanlara çok önemli bir gerçeği daha gösterdi. İnsanları deprem değil; sağlıklı binalar, inşaatlardan çaldıkları malzemelerle servet

yapan müteahhitler öldürür. Yine "Marmara Depremi"nde bu olayın en acı örneklerinden birini yaşadık. Bölgenin güvenilir olduğu düşünülen iş adamlarından birinin yapmış olduğu neredeyse tüm binaların gerek yanlış malzeme kullanımından, gerekse yanlış yapı planından dolayı yıkılarak yüzlerce insanın ölümüne sebep olduğunu derin bir üzüntüyle seyrettik. Bolu ilinde; yaralanan ya da hayatını kaybeden insanların, hasar gören binaların büyük bir kısmının sorumluluğu adı geçen şahsa aitti. 20 Ağustos 2002 yılında söz konusu kişiyle ilgili yayınlanan bir haberde iş adamı, yıkılmasından sorumlu tutulduğu 400 konutun açıklamasını şöyle yapıyor:

"Çınarcık'ta 3 bin 100 konut yaptırıp sattım. Bunlardan 400 tanesi yıkıldı. 2 bin 100 tanesi ise ayakta. Bendeki yıkıntı oranı yüzde 14'tür. Yıkılan konutların da zemin etüdü raporunu aldım. Zemini çürük çıktı."

"Bu raporu, evleri yaparken alsaydınız da bu acılar yaşanmasa daha iyi değil miydi?" sorusunu,

"Bir kere bunun çaresi yok ki." şeklinde cevaplamış.

İş adamı, 17 Ağustos depreminde Yalova ve Çınarcık'ta yaptırdığı konutlarda hayatını kaybeden 168 kişinin ölümünden sorumlu tutuldu; hakkında Yalova'da açılan dava güvenlik sebebiyle Konya 6. Asliye Ceza Mahkemesi'ne nakledildi. Konya'da ortağı ile birlikte tutuklu yargılanan iş adamı 8,5 ay hapiste kaldı. 20 Mart 2000'de tutuksuz yargılanmak üzere tahliye edildi. İnşaatlarda deniz kumu kullanmakla, kalitesiz malzeme kullanıp ucuz konut satmakla eleştirildi. (9)

Peki şu anda bu kişi ne yapıyor? Yeniden müteahhitliğe başladı!

"Şu anda profesyonel anlamda müteahhitlik yapmıyorum. Bilgi, beceri ve tecrübelerimi müteahhit arkadaşlarımla paylaşıyorum. Depremden ders aldım. Şu anda yaptırdığımız villaların tamamı depreme son derece dayanıklı."

İş adamının 168 kişinin ölümünden sorumlu tutulduğu davası halen devam ediyor.

Ancak, artık buna dur demenin vakti geldi de geçiyor. İnsanlara deprem bilincini kazandırmalı ve hayatlarını nasıl garanti altına alabileceklerini anlatmalıyız. Deprem bir doğa olayıdır ve engellenemez. Ancak doğurabileceği kötü sonuçlar, alınabilecek önlemlerle en aza indirgenebilir. Dünyamızda bunu başarmış toplumlar varken neden biz de onlardan biri olamayalım? Örneğin Japonya. Onlar geliştirdikleri olağanüstü teknolojiler sayesinde yüzlerce insanın ölümüne neden olabilecek büyüklükteki depremleri neredeyse günlük yaşamlarında hiçbir kesintiye uğramadan atlatabiliyorlar. Devlet ve tüm vatandaşlar hayatlarını ve tüm yapılanmalarını olası bir depreme göre kurmuşlar. Tüm gerekli önlemler önceden alınmış. Japonya'da insanlar önlem almak için büyük bir felaketi beklemiyorlar. İşte bu sayede, Japonya

toplamda milyonlara ulaşabilecek ölümleri en aza indirmeyi başaramıştır. Onlar gereken bilinci en başta edinmişler. Kendilerinden sonra gelecek tüm nesillere gerekli bilinci aşılamış, batıl inançlara, hurafelere inanmamış, amaçlarına ulaşmak adına teknolojiyi sonuna kadar kullanmışlardır.

Geçmişten bugüne kendini birçok felaketten kurtarmayı başarmış olan Türkiye de, Japonya'yı ve Japonya gibi diğer kimi ülkeleri örnek alarak insanları koruyabilme şansına sahiptir. Ancak insanlarımızdaki bilinçlenme, 17 Ağustos'un anıları zihinlerden silinmeye başladıkça yok olmaktadır. Türkiye'deki konutların yüzde 85'inde zorunlu deprem sigortasını bulunmamaktadır. 2003 yılının Ocak ayında 2 milyon 97 bin 608 olan sigortalı konut sayısı, Ağustos ayında 1 milyon 975 bin 188'e düşmüştür. (11)

Bu bağlamda, insanlarımızın kendini eğitmesi ve bilinçlenmesi gerekmektedir. Böylece ölümleri engellemek çok ulaşılmaz bir hedef olmaktan çıkacaktır. Unutmayalım ki; insanları öldüren deprem değil, en ufak bir sallantıda birer mezar haline dönüşen evleridir. Biraz daha az para vererek sahip olunan o evler, bir gün sizin veya ailenizin son nefeslerini verdiği moloz yığınları haline dönüşebilir. O zaman "Suçlu kim?" sorusunun çok fazla önemi kaldığını sanmıyorum. Eğer bu içinizi rahatlatırsa bütün ölümlerin suçunu üzerime alabilirim. Bu sevdiklerinizi geri getirecek mi?

Kaynaklar:

- (1) (1986). *Büyük Larousse sözlük ve ansiklopedisi*. İstanbul: Gelişim Yayınları.
- (2) *Deprem türleri*. (b.t.). Alındı 3 Mart 2004, <http://www.afet.gen.tr/deprem/turleri.html>.
- (3) (1980). *Dünyamız ansiklopedisi*. (2. Baskı). İstanbul: Gelişim Yayınları.
- (4) *Deprem nedir?* (b.t.). Alındı 3 Mart 2004, <http://www.belgenet.com/deprem/>

depremedir.html

- (5) *Dünya'daki büyük depremler kronolojisi*. (b.t.). Alındı 3 Mart 2004, <http://www.afet.gen.tr/deprem/dunyakronoloji.html>.
- (6) *Türkiye'de kaydedilen en büyük deprem*. (b.t.). Alındı 3 Mart 2004, <http://www.afet.gen.tr/deprem/anbuyuk.html>.
- (7) Salman, B. (17 Ağustos 2000). *Orada kimse var mı?* Alındı 3 Mart 2004, http://www.belgenet.com/deprem/170800_c17.html
- (8) *Rakamlarla Gölçük, 25 kişiden 1'i öldü*. (17 Ağustos 2000). Alındı 3 Mart 2004, http://www.belgenet.com/deprem/170800_c17.html
- (9) *Veli Göçer yarım kalan inşaatlarını bitirmek için Yalova'ya geri döndü*. (20 Ağustos 2002). Alındı 3 Mart 2004, <http://www.arkitera.com/haberler/2002/08/20/veligocer.htm>
- (10) *"Beton tabut imalatçısı Veli göçer" yeniden müteahhitliğe başladı*. (b.t.). Alındı 3 Mart 2004, http://haber.superonline.com/haber/arsiv/haberler/0,1106,83574_3_9121,00.html
- (11) *Deprem sigortası ihmal ediliyor*. (17 Ağustos 2003). Alındı 3 Mart 2004, <http://www.hurriyetim.com.tr/haber/>
- (12) *4 yılda 11.351 deprem*. (17 Ağustos 2003). Alındı 3 Mart 2004, <http://www.hurriyetim.com.tr/haber/0,,sid~410@nvid~302445,00.asp>

